

АНОТАЦІЯ

Чернявський Ігор Віталійович. Модуси скрипкової віртуозності у мистецтві ХІХ сторіччя. Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту, поданого на здобуття ступеня доктор мистецтва (спеціальність 025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво). Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України. Харків, 2025.

Дослідження присвячене осмисленню каприсів Жака-Фереоля Мазаса в контексті формування феномену скрипкової віртуозності доби романтизму. У фокусі перебуває не лише технічна складова етюдного жанру, а й виявлення модусів – характерних способів прояву виконавської майстерності, які поєднують технічну довершеність із музичною образністю, риторикою та інтерпретаційною свободою. У ХІХ столітті скрипкова віртуозність набула виняткового статусу, розвиваючись у різноманітних художніх і соціокультурних площинах – від публічних концертів до педагогічної практики. Віртуоз став не лише віртуозом техніки, а й носієм ідеалу артистизму, емоційності та виразної інтонації.

Водночас віртуозність не обмежується демонстративною складністю. У цьому дослідженні запропоновано розглядати її як систему виконавських параметрів, у якій технічна складність є лише одним із шарів. Поняття «модусу віртуозності» запроваджується як аналітичний інструмент, що дозволяє ідентифікувати стійкі функціональні конфігурації, наприклад, артикуляційну мобільність, позиційне мислення, інтонаційну пластичність, сценічну емоційність. Такий підхід дозволяє поєднати історико-естетичну перспективу з актуальними виконавськими і педагогічними потребами.

Метою дослідження є виявлення модусів скрипкової віртуозності у художньо-історичному контексті ХІХ століття, з подальшим аналізом їх проявів у каприсах Жака-Фереоля Мазаса як специфічній формі поєднання педагогічної функціональності та виконавської виразності.

Каприси Ж. Мазаса розглядаються як зразок педагогічно цілеспрямованої, але естетично повноцінної віртуозної мініатюри. Їхня структура відображає продуману дидактичну послідовність, у якій поступово ускладнюються технічні завдання: від штрихової організації до складної позиційної роботи, від елементарної кантилені до вібраційної виразності та штрихового синтезу. Особливу увагу приділено аналізу конкретних каприсів із опусу 36, у яких окреслюються базові та розвинені модуси виконавської техніки. Через призму модусного аналізу виявляється потенціал цих творів як навчального матеріалу, що водночас формує виконавську ідентичність молодого скрипаля.

Об'єкт дослідження: скрипкове виконавське мистецтво XIX століття.

Предмет дослідження: модуси скрипкової віртуозності як сукупність техніко-виразових, штрихових і стилєвих моделей, репрезентованих у каприсах Жака-Фереоля Мазаса та їхній зв'язок із виконавськими традиціями XIX століття.

Постать Ж. Мазаса є унікальною для свого часу: він інтегрував функцію педагога, виконавця і методолога, створивши ефективну модель скрипкової освіти. Його каприси це не просто вправи, а зразки інструментального мислення, які слугують містком між класичною логікою й романтичною виразністю. Їхня текстова доступність, водночас із високими естетичними вимогами, створює умови для демократизації віртуозного репертуару. У сучасному освітньому процесі ці твори зберігають свою актуальність як засіб комплексного формування техніко-інтонаційної чутливості виконавця.

Таким чином, каприси Ж. Мазаса репрезентують перехідний тип жанру між навчальним етюдом і концертною мініатюрою і можуть слугувати основою для поглибленого інтерпретаційного аналізу. Запропонований модусний підхід дозволяє побачити в них не лише педагогічну методику, а й вияв виконавської парадигми XIX століття в її багатовимірному розвитку.

Матеріалом наукового обґрунтування обрано дві збірки етюдів Ж. Мазаса: «Спеціальні» та «Блискучі» оп.36.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено цілісне музикознавче осмислення каприсів Ж.-Ф. Мазаса як антології модусів скрипкової віртуозності, репрезентативної для виконавських стратегій ХІХ століття. Запропоновано авторську класифікацію штрихових і виразових моделей як основних носіїв віртуозної риторики. Введено в науковий обіг поняття «модус скрипкової віртуозності» як категорії, що дозволяє описати системні параметри технічно-виразового мислення скрипаля в історико-педагогічному і виконавському контекстах. Найбільш вагомим результатом усієї дослідницької роботи є її практична площина – повне вивчення, інтерпретація та відеозапис 57 каприсів Ж. Ф. Мазаса. Такий підхід не лише поглибив розуміння технічної й стилістичної специфіки цього матеріалу, а й дав змогу осмислити каприси як цілісну педагогічну систему, що розкриває логіку поступового формування скрипкової техніки.

Важливо підкреслити, що реалізація повного циклу в концертному виконанні є рідкісним явищем у виконавській і методичній практиці. Попри активне використання окремих каприсів у навчальних програмах, системне їх трактування як художньо-цілісного та методично витриманого репертуару все ще залишається недостатньо представленим у фаховому середовищі. Саме тому створення відеодокументації «Спеціальних» та «Блискучих» каприсів становить не лише дослідницький інтерес, а й художньо-педагогічну цінність: як для викладачів, що шукають практичні орієнтири, так і для студентів, яким потрібна стилістично виважена й технічно точна модель. Практичне виконання дозволило перевірити ефективність технічних підходів, запропонованих у теоретичній частині дослідження, виявити їхні сильні сторони та потенційні труднощі у реальному виконавському процесі. Таким чином, саме практична реалізація дослідження стала важливим містком між аналітичним осмисленням і живим музичним втіленням, що суттєво підсилює прикладну цінність роботи в межах як методичної, так і виконавської парадигми.

У *розділі 1* «Віртуозність як естетичний та виконавський феномен скрипкового мистецтва XIX сторіччя» окреслено історико-естетичні передумови формування феномену скрипкової віртуозності в європейській культурі XIX століття. Розглянуто еволюцію поняття «віртуозності» у зв'язку з трансформацією образу музиканта-віртуоза, простежено вплив провідних національних скрипкових шкіл на формування технічних і стилістичних орієнтирів віртуозного виконавства. Узагальнено типові риси романтичної віртуозності як культурного коду епохи, що поєднує технічну винятковість, емоційну експресію, стилістичну свободу та сценічну харизму.

Розділ 2 «Каприси Ж.-Ф. Мазаса як антологія модусів скрипкової віртуозності» присвячений поглибленому аналізу каприсів Ж.-Ф. Мазаса як художньо-педагогічного корпусу, що репрезентує різні форми скрипкової віртуозності. У підрозділі 2.1 розглянуто загальну архітектоніку збірки як поетапної системи професійного розвитку. Підрозділ 2.2 містить методично-аналітичний огляд перших каприсів (№№1–5, 7), у яких простежено формування базових виконавських модусів – безперервного звучання, фразування, штрихової виразності, інтонаційної артикуляції та вібраційної чутливості. У підрозділі 2.3 проаналізовано більш складні каприси (№№19, 20, 23, 26, 28, 38, 51), що демонструють поступовий перехід до синтетичних форм віртуозності з акцентом на позиційну мобільність, штрихову комбінацію, динамічне нюансування та інтерпретаційне мислення.

У *висновках* узагальнено результати дослідження скрипкової віртуозності як багатогранного явища романтичної доби, що поєднує технічну, стилістичну й інтерпретаційну складові. Визначено типові модуси віртуозного виконавства XIX століття та проаналізовано їх вияв у каприсах Ж.-Ф. Мазаса. Доведено, що ця збірка є не лише педагогічним матеріалом, а й художньо завершеною моделлю формування виконавської чутливості. Підкреслено значення Ж. Мазаса як реформатора скрипкової освіти, а його каприси – як інструмент поетапного розвитку техніки й музичного мислення. Модусний

підхід, застосований у дослідженні, відкриває нові можливості для цілісного аналізу виконавської природи етюдного жанру.

Ключові слова: скрипкова віртуозність, модуси віртуозності, творчість Ж.-Ф. Мазаса, скрипкове мистецтво XIX століття, європейська музична традиція, каприс, етюдний жанр, концертна мініатюра, виконавське мислення, інтерпретаційна стратегія, штрихова артикуляція.

ABSTRACT

Cherniavskiy Ihor Vitaliiovych. Modes of Violin Virtuosity in 19th-Century Art. Scientific substantiation of the creative art project submitted for acquiring the Doctor of Arts degree (specialty 025 – Musical Art, field of knowledge 02 – Culture and Art). Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine. Kharkiv, 2025.

The research focuses on the caprices by Jacques-Féréol Mazas in the context of the formation of violin virtuosity as an artistic phenomenon of the Romantic era. The study goes beyond the technical dimension of the etude genre to explore «modes» – distinctive patterns of performing mastery that combine technical perfection with musical imagery, rhetorical expressiveness, and interpretative freedom. In the 19th century, violin virtuosity attained exceptional status, evolving across various artistic and sociocultural domains – from concert performance to pedagogical practice. The virtuoso became not only a master of technique, but also a bearer of artistic ideals, emotional expressivity, and musical intonation. Virtuosity, however, is not confined to external complexity. This research proposes to understand it as a system of performative parameters, where technique is only one layer among many. The notion of a «mode of virtuosity» is introduced as an analytical tool for identifying stable functional configurations such as articulatory mobility, positional fluency, intonational plasticity, and stage expressiveness. This approach connects the historical and aesthetic perspective with contemporary artistic and pedagogical challenges.

The purpose of the research is to define the modes of violin virtuosity within the historical and stylistic context of the 19th century and to analyse their manifestations in the caprices by Jacques-Féréol Mazas as a unique synthesis of pedagogical function and artistic expression.

Mazas' caprices are examined as a pedagogically oriented yet aesthetically complete model of virtuosic miniature. Their structure reveals a carefully designed didactic progression, with technical tasks gradually increasing in complexity – from articulation and bowing to advanced positional work, from basic cantilena to expressive vibrato and stroke synthesis. Special attention is paid to the analysis of selected caprices from Op. 36, where both basic and advanced performance modes are identified. Through the lens of modal analysis, these pieces are presented not only as study material but also as a medium for shaping the performer's artistic identity.

The figure of Mazas appears as uniquely positioned in his time, combining the roles of pedagogue, performer, and methodologist. His caprices are not merely technical exercises but embody instrumental thinking that bridges classical structure with Romantic expressivity. Their accessibility, combined with high artistic demands, reflects a democratization of virtuoso repertoire. In today's educational context, these works remain relevant as tools for developing a student's technical and intonational sensitivity. Thus, Mazas' caprices represent a hybrid genre between educational etude and concert miniature and provide a rich foundation for interpretative analysis. The modal approach introduced in the research allows for a deeper understanding of these works not only as teaching materials, but also as manifestations of the broader 19th-century performance paradigm.

Scientific novelty lies in the first comprehensive musicological analysis of Mazas' caprices as an anthology of violin virtuosity modes representative of 19th-century performance strategies. The concept of a «mode of violin virtuosity» is introduced as a new analytical category to describe the system of technical and expressive parameters in historical and pedagogical contexts.

A key outcome of the project is its practical component – the full interpretation and video recording of 57 caprices by Mazas. This not only deepened the understanding of their technical and stylistic specifics but also confirmed the caprices as a holistic pedagogical system revealing the logic of violin technique acquisition. Importantly, the public performance of the complete cycle remains rare in professional and academic practice. Despite the widespread use of individual caprices in curricula, the collection as a unified artistic and didactic whole is still underrepresented. The creation of a full video documentation offers both a research and pedagogical resource – for teachers seeking interpretive models and students requiring stylistically accurate and technically refined references. Performing the entire cycle allowed for testing the practical efficiency of the theoretical concepts presented in the study and highlighted their strengths and challenges in real-world interpretation. Thus, the practical realization of the project served as a vital bridge between analytical reflection and artistic embodiment, enhancing the applied value of the research for both methodical and performance-related contexts.

Section 1 «Virtuosity as an Aesthetic and Performative Phenomenon in 19th-Century Violin Art» outlines the historical and aesthetic premises for the formation of Romantic violin virtuosity. The evolution of the virtuoso image is examined in connection with major European violin schools, highlighting the stylistic and technical foundations of 19th-century violin performance.

Section 2 «The Caprices of J.-F. Mazas as an Anthology of Violin Virtuosity Modes» presents a detailed analysis of Mazas' caprices as a pedagogical and artistic corpus. Subsection 2.1 explores the general structure of the collection as a step-by-step system for performance development. Subsection 2.2 provides a methodological analysis of Caprices Nos. 1–5 and 7, tracing the formation of basic performance modes – continuity of sound, phrasing, articulation, and expressive intonation. Subsection 2.3 examines more advanced caprices (Nos. 19, 20, 23, 26, 28, 38, 51), which demonstrate the progression toward synthetic forms of virtuosity involving positional flexibility, combined strokes, dynamic nuance, and interpretive awareness. Mazas' caprices are shown to function as a structured model for

developing expressive sensitivity, where technique and artistry are interwoven in the performer's growth.

Conclusions summarize violin virtuosity as a complex phenomenon of the Romantic age, encompassing technical, stylistic, and interpretive dimensions. The study defines key performance modes of the 19th century and demonstrates their realization in Mazas' caprices. These works are recognized not only as pedagogical tools but also as artistically complete pieces. Mazas is affirmed as a reformer of violin pedagogy, and the modal approach developed in the research provides new perspectives on the etude genre as a vehicle for performative thought.

Keywords: violin virtuosity, modes of virtuosity, J.-F. Mazas, 19th-century violin art, European musical tradition, caprice, etude genre, concert miniature, performative thinking, interpretative strategy, stroke articulation.